DOI: 10.22122/jhsr.v17i3.1428 Published by Vesnu Publications

Journal of Health System Research Vol. 17, No. 3, Autumn

Received: 21.04.2021 Accepted: 27.07.2021 Published: 07.10.2021

Development of a Causal Model of Social, Academic, and Emotional Risk-Taking based on Parenting Styles, Sensation-Seeking, Stress Coping Styles Mediated by Academic Skills in Students with High-Risk Behaviors

Leila Amirian[1], Ezatolah Ghadampour[2], Mohammad Abasi[3]

Original Article

Abstract

Background: The aim of this study was to develop a causal model of social, academic, and emotional risk-taking based on parenting styles, sensation-seeking, stress coping styles with mediation of academic skills in students with high-risk behaviors.

Methods: This research was descriptive-correlational and especially, structural equation modeling (SEM). The statistical population of the study was all male and female high school students in the city of Karaj, Iran, in the academic year 2019-2020, from which 300 people were selected by multi-stage random sampling method. To collect data, the Iranian Adolescents Risk-Taking Scale of Zadeh Mohammadi et al. (2011), Social, Academic, and Emotional Behavior Risk Screener (SAEBRS) of Kilgus et al. (2014), Baumrind Parenting Styles Questionnaire (PSQ) (1991), Andler and Parker Coping Inventory for Stressful Situations (CISS) (1990), Zuckerman et al. Sensation Seeking Scale (SSS), and Academic Skills Questionnaire of Shabani et al. were used. Data were analyzed by structural equation analysis via SPSS and AMOS software.

Findings: The proposed model had a good fit. Parenting styles, sensation-seeking, and stress coping strategies were directly related to social, academic, and emotional risk-taking. Parenting styles, sensation-seeking, and stress coping strategies were indirectly related to social, academic, and emotional risk-taking through the variable of academic skills.

Conclusion: Findings consistent with the conceptual model suggest that parenting styles, sensation-seeking, and stress coping strategies are indirectly related to risky behaviors through academic skills. Moreover, parenting styles, sensation-seeking, and stress coping strategies are indirectly related to risk-taking through the variable of academic skills. These results have theoretical and practical applications in designing prevention programs about students' risk-taking and should be considered.

Keywords: Risk-taking; Parenting; Coping strategies; Academic skills; High-risk behaviors

Citation: Amirian L, Ghadampour E, Abasi M. **Development of a Causal Model of Social, Academic, and Emotional Risk-Taking based on Parenting Styles, Sensation-Seeking, Stress Coping Styles Mediated by Academic Skills in Students with High-Risk Behaviors.** J Health Syst Res 2021; 17(3): 218-30.

1- PhD Student, Department of Psychology, School of Literature and Humanities, Lorestan University, Khorramabad, Iran
2- Professor, Department of Psychology, School of Literature and Humanities, Lorestan University, Khorramabad, Iran
3- Assistant Professor, Department of Psychology, School of Literature and Humanities, Lorestan University, Khorramabad, Iran
Corresponding Author: Ezatolah Ghadampour; Professor, Department of Psychology, School of Literature and Humanities, Lorestan University, Khorramabad, Iran; Email: ghadampour.e@lu.ac.ir

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Unported License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

DOI: 10.22122/jhsr.v17i3.1428 Published by Vesnu Publications

تدوین مدل علی خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی مبتنی بر شیوه‌های فرزندپروری، هیجان‌خواهی، سبک‌های مقابله با استرس با واسطه‌گری مهارت‌های تحصیلی در دانش‌آموزان دارای رفتارهای پرخطر

لیلا امیریان[۱]، عزت‌اله قدم‌پور[۲]، محمد عباسی[۳]

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف تدوین مدل علی خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی مبتنی بر شیوه‌های فرزندپروری، هیجان‌خواهی، سبک‌های مقابله با استرس با واسطه‌گری مهارت‌های تحصیلی در دانش‌آموزان دارای رفتارهای پرخطر انجام گرفت.

روش‌ها: این مطالعه از نوع توصیفی- همبستگی و به طور ویژه از نوع مدل معادلات ساختاری بود. جامعه آماری تحقیق را کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر دوره متوسطه دوم شهر کرج در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ تشکیل داد که به روش تصادفی چند مرحله‌ای، ۳۰۰ نفر از میان آن‌ها انتخاب شدند. برای جمع‌آوری اطلاعات، از پرسش‌نامه‌های رفتارهای پرخطر زاده‌محمدی و همکاران، رفتارهای خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی Kilgus و همکاران، شیوه‌های فرزندپروری Bamrind، سبک‌های مقابله با استرس Andler و Parker، هیجان‌خواهی Zuckerman و همکاران و مهارت‌های تحصیلی شعبانی و همکاران استفاده شد. داده‌ها با استفاده از روش تحلیل معادله‌های ساختاری در نرم‌افزارهای SPSS و AMOS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: مدل پیشنهادی از برازش خوبی برخوردار بود. شیوه‌های فرزندپروری، هیجان‌خواهی و راهبردهای مقابله با استرس به صورت مستقیم با خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی ارتباط داشت. شیوه‌های فرزندپروری، هیجان‌خواهی و راهبردهای مقابله با استرس به صورت غیر مستقیم و با واسطه متغیر مهارت‌های تحصیلی، با خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی مرتبط بود.

نتیجه‌گیری: یافته‌های سازگار با مدل مفهومی حاکی از آن است که شیوه‌های فرزندپروری، هیجان‌خواهی و راهبردهای مقابله‌ای استرس، به صورت غیر مستقیم با رفتارهای خطرپذیر، از طریق مهارت‌های تحصیلی رابطه دارند. همچنین، شیوه‌های فرزندپروری، هیجان‌خواهی و راهبردهای مقابله با استرس به صورت غیر مستقیم و با واسطه متغیر مهارت‌های تحصیلی با خطرپذیری مرتبط می‌باشند که این نتایج دارای کاربردهای نظری و عملی در طراحی برنامه‌های پیشگیرانه درباره خطرپذیری دانش‌آموزان است و باید مورد توجه قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: خطرپذیری؛ فرزندپروری؛ هیجان‌خواهی؛ راهبردهای مقابله‌ای؛ مهارت‌های تحصیلی؛ رفتارهای پرخطر

ارجاع: امیریان لیلا، قدم‌پور عزت‌اله، عباسی محمد. **تدوین مدل علی خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی مبتنی بر شیوه‌های فرزندپروری، هیجان‌خواهی، سبک‌های مقابله با استرس با واسطه‌گری مهارت‌های تحصیلی در دانش‌آموزان دارای رفتارهای پرخطر.** مجله تحقیقات نظام سلامت ۱۴۰۰؛ ۱۷ (۳): ۲۳۰-۲۱۸

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۲/۱ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۵/۵ تاریخ چاپ: ۱۴۰۰/۷/۱۵

مقدمه

تخمین زده می‌شود که نزدیک به ۲۰ درصد از دانش‌آموزان در سن مدرسه، علایم عدم سلامت روان را نشان می‌دهند. مشکلات سلامت روان با پیامدهای منفی فراوانی از جمله افزایش رفتارهای پرخطر، روابط اجتماعی ضعیف و افت تحصیلی در ارتباط است (۱). بسیاری از معلمان به طور واضح ترجیح می‌دهند وقت و تلاش خود را صرف اجرای شیوه‌هایی کنند که به طور مستقیم بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد و اتخاذ روش‌هایی برای شناسایی و مداخله در حوزه‌های دیگر از جمله مشکلات رفتاری، محدود است (۲). نتایج پژوهشی نشان داد که رابطه دو طرفه بین عملکرد رفتاری و عملکرد تحصیلی وجود دارد و بهبود در عملکرد رفتاری و اجتماعی، به عنوان یک کمک‌کننده عملکرد تحصیلی محسوب می‌شود (۳). یکی از مشکلات رفتاری عمده در میان دانش‌آموزان نوجوان، رفتارهای پرخطر می‌باشد. این رفتارها شامل رفتارهایی هستند که سلامتی فرد را به خطر می‌اندازد که از آن جمله می‌توان به مصرف الکل، مصرف سیگار، رانندگی خطرناک، ورزش‌های خطرناک، قماربازی، کارهای بی‌بند و باری و غیر قانونی اشاره نمود. نوجوانی از دوره‌های مهم در ساخت و پایه‌ریزی شخصیت فرد و همچنین، دوره پرچالشی برای اتکای به نفس، کنترل خود، استقلال، پذیرش مسؤولیت‌های جدید، انتخاب تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی در مورد سلامتی و تحصیل است. در این دوره، تغییرات بزرگ و سریع در احساس، فیزیولوژی، رفتار، شناخت و روابط اجتماعی روی می‌دهد که می‌تواند منشأ بحران و آشوب و یک طوفان کامل از فرصت‌ها برای خطرپذیری

۱- دانشجوی دکتری تخصصی، گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران
۲- استاد، گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران
۳- استادیار، گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران
نویسنده مسؤول: عزت‌اله قدم‌پور؛ استاد، گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران
Email: ghadampour.e@lu.ac.ir

و رفتار خطرپذیر تلقی شود (۴).

دوره نوجوانی را اغلب دوره خطرپذیری و نوجوان را موجودی خطرپذیر تعریف می‌کنند (۵). خطرپذیری، گرایش به انجام رفتارهایی است که احتمال نتایج منفی و مخرب جسمی، روان‌شناختی و اجتماعی برای فرد را افزایش می‌دهد و پیامدهای منفی بسیاری برای او در آینده ایجاد می‌کند (۶، ۴). Blair خطرپذیری را تحت عنوان «پتانسیل اجرایی ارادی، هدفمند و نیت‌مدار برای آسیب رساندن» تعریف می‌کند (۵). البته خطرپذیری با وجود برخی خطرات ذاتی برای سلامت نوجوانان، در زمینه رشد، بخشی طبیعی تلقی می‌شود که تا حدودی برای تجربیات نوجوان جهت ورود به دوره بزرگسالی ضروری است. همچنین، ابزاری برای پذیرش از سوی همسالان و حتی حافظ معنا و رشد هویت فردی او می‌باشد. از تأثیرات مثبت رفتار پرخطر سالم در نوجوانی، می‌توان به رشد عزت نفس، اعتماد به نفس و رضایت از احساسات درباره وزن و ظاهر خود و افزایش احتمال رفتن به دانشگاه اشاره کرد (۷، ۵). با این وجود، رفتارهای خطرپذیر که از سوی نوجوانان خطرپذیر انتخاب می‌شود، منفی و بیشتر متمرکز بر تخطی از قانون مانند درگیری و خشونت، رانندگی بدون گواهینامه، بی‌محابا و پرسرعت و همراه با تصادف، روابط جنسی غیر متعارف، استعمال دخانیات، اعتیاد، نوشیدن الکل و حتی رفتارهای پرخطر بهداشتی همچون بی‌تحرکی و عادات تغذیه‌ای نامناسب است (۱۰-۸). Kilgus و همکاران خطرپذیری را به سه حیطه خطرپذیری اجتماعی، تربیتی و هیجانی تقسیم کردند و پرسش‌نامه‌ای را با همین عنوان برای غربالگری و شناسایی دانش‌آموزان با رفتارهای پرخطر به کار بردند (۲).

یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های مهم برای خطرپذیری در دانش‌آموزان که رابطه تنگاتنگی هم با آن دارد، شیوه‌های فرزندپروری است (۱۳-۱۱). مختارنیا و همکاران عقیده دارند که رفتار خطرپذیر دانش‌آموزان نوجوان پیش از آن که مربوط به مراحل رشدی باشد، انطباقی در جهت سازگاری با شرایط سخت زندگی است و در این انطباق، شخصیت و عوامل زیست محیطی دانش‌آموز دخیل است (۱۴). Darling و Steinberg سبک‌های فرزندپروری را به مجموعه‌ای از نگرش‌های والدین نسبت به فرزندان و در رابطه با تربیت فرزندان تعریف کرده‌اند که سبب ایجاد جوی عاطفی میان فرزندان و والدین می‌شود (۱۵). بر اساس نتایج مطالعه Baumrind، شیوه‌های فرزندپروری به سه سبک فرزندپروری اقتداری، استبدادی و آسان‌گیرانه تقسیم می‌شود (۱۶). Jackson و همکاران در تحقیق خود به این نتیجه دست یافتند که کیفیت خوب فرزندپروری، با توسعه سطوح بالای عزت نفس، کنترل رفتاری و مقاومت در برابر فشار دوستان و در نهایت، کاهش خطرپذیری در ارتباط است و بیان کردند که نوجوانان در محیط‌های خانوادگی مسامحه‌کار، در سازش با محیط دچار مشکل می‌شوند (۱۷).

در بررسی علل بروز رفتارهای خطرپذیر، مؤلفه‌های زیستی و روان‌شناختی بسیاری نیز مورد بررسی و آزمون قرار گرفته‌اند که یکی از این مؤلفه‌ها، هیجان‌خواهی می‌باشد. هیجان‌خواهی صفتی است که بر اساس نیاز به هیجان‌ها و تجربه‌های متنوع، پیچیده، شدید و همچنین، تمایل برای انجام رفتارهای مخاطره‌آمیز جسمانی، اجتماعی، قانونی و مالی تعریف می‌شود و یکی از شایع‌ترین ویژگی‌های روان‌شناختی در گروه سنی نوجوانان است که زندگی فردی، اجتماعی، تحصیلی و حتی آینده شغلی آن‌ها را دستخوش تغییر قرار می‌دهد و ممکن است فرد متناسب با استعداد ذاتی خویش تحول و پرورش نیابد. بنابراین، گاهی می‌تواند سلامت روانی افراد را به خطر اندازد (۱۸). افراد هیجان‌خواه، فعالیت‌هایی را ترجیح می‌دهند که مقدار تحریکشان زیاد باشد که از آن جمله می‌توان به انتخاب شغل‌های مهیج، سوء استفاده از مواد، رانندگی بی‌پروا و بسیاری رفتارهای پرخطر دیگر اشاره کرد. در نتیجه، فعالیت‌هایی را انتخاب می‌کنند که دارای برانگیختگی زیاد و خطرناک باشد. در واقع، می‌توان گفت که هیجان‌خواهی با خطرپذیری ارتباط دارد (۱۹).

از دیگر عوامل تأثیرگذار بر رفتارهای خطرپذیر، سبک‌های مقابله با استرس است (۲۰). سبک‌های مقابله را به عنوان مجموعه‌ای از پاسخ‌های رفتاری و شناختی تعریف کرده‌اند که هدف آن‌ها، به حداقل رساندن فشار موقعیت‌های استرس‌زا است. مطالعات بسیاری ارتباط سبک‌های مقابله‌ای را با سلامت روان نشان داده‌اند (۲۱). سبک‌های مقابله می‌تواند مسأله‌مدار، هیجان‌مدار و یا اجتنابی باشد. مقابله مسأله‌مدار می‌تواند به عنوان تلاش برای مدیریت و تغییر مسأله استرس‌زا در نظر گرفته شود، اما مقابله هیجان‌مدار تلاش برای کم کردن استرس هیجانی است و روی کنترل نشانه‌های فشار متمرکز می‌شود. در مقابله اجتنابی، فرد مرتب از روبه‌رو شدن با رویداد طفره می‌رود و اجتناب می‌کند؛ در حالی که در سراسر مدت فرار، مسأله در ذهن حضور دارد و تمرکز را بر هم می‌زند (۲۲).

سازه خطرپذیری اجتماعی، تحصیل و هیجانی Kilgus و همکاران بر اساس ادبیات نظری پیشین (۲۳)، بر اساس چهار سازه مهارت‌های اجتماعی، عوامل محیطی، مشکلات توجه و مهارت‌های تحصیلی ساخته شده است (۲۴). بنابراین، می‌توان گفت که مهارت‌های تحصیلی با رفتارهای خطرپذیر رابطه دارد. مهارت‌های تحصیلی ابزارهایی هستند که دانش‌آموزان از آن‌ها برای جذب مطالبی که می‌خواهند یاد بگیرند، استفاده می‌کنند (۲۵). از جمله عمده‌ترین مهارت‌های تحصیلی می‌توان به مهارت‌های مطالعه فعال، پردازش اطلاعات، فعالیت یادگیری، راهبردهای سازماندهی، کنترل فعالیت یادگیری، نظارت و ارزشیابی، اضطراب، مدیریت منابع، تمرکز، انتخاب ایده اصلی، خلاقیت، مهارت‌های اجتماعی بین‌فردی، خودکارامدی و انگیزه در یادگیری اشاره کرد (۲۶). نتایج تحقیقات پیشین نشان داد که میان مهارت‌های تحصیلی خودکارامدی و خلاقیت دانش‌آموزان با رفتارهای خطرپذیر رابطه وجود دارد (۲۸، ۲۷). بنابراین، در پژوهش حاضر، خلاقیت و خودکارامدی به عنوان مولفه‌های مهارت‌های تحصیلی مورد بررسی قرار گرفت.

خلاقیت از دیگر ویژگی‌های روان‌شناختی است که با خطرپذیری رابطه دارد و در واقع، تلاش‌هایی است که فرد به هنگام برخورد با خطر از خود نشان می‌دهد و سعی در مهار آن دارد. این ویژگی در افراد خلاق بیشتر وجود دارد (۲۹). نتایج مطالعات نشان داده است افرادی که خلاقیت بالایی دارند در مقایسه با سایرین، از قابلیت خطرپذیری بالاتری نیز برخوردار می‌باشند (۳۰).

بررسی ادبیات پژوهشی نشان می‌دهد که علاوه بر خلاقیت به عنوان یک بعد روان‌شناختی و فردی، خودکارامدی نیز به عنوان بعد دیگری از ویژگی‌های فردی، می‌تواند در تبیین رفتارهای خطرپذیر سهم داشته باشد (۲۷). خودکارامدی یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در انجام نحوه رفتار به شمار می‌رود که به عنوان اعتماد به قابلیت یک فرد در مدیریت یک موقعیت سخت و طاقت‌فرسا تعریف می‌شود. خودکارامدی، باور شخص به توانایی خود برای انجام موفقیت‌آمیز رفتار است. نتایج تحقیقات متعدد نشان دهنده آن است که بین خودکارامدی ادراک شده بالا با رفتارهای پرخطری همچون گرایش به اعتیاد (۳۱)، افکار خودکشی (۳۲)، پرخاشگری و رفتارهای خطرپذیر (۳۳)، رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. مهارت‌های تحصیلی علاوه بر رابطه مستقیمی که با خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی دارد (۲۷، ۲۴)، می‌تواند رابطه بین

متغیرهای پیشایندی شیوه‌های فرزندپروری (۱۳)، سبک‌های مقابله با استرس (۳۴، ۲۰) و خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی را تحت تأثیر قرار دهد.

شیوع رفتارهای خطرپذیر نوجوانان در جامعه امروزی، به یک مسأله اجتماعی بزرگی تبدیل شده و نگرانی‌های عمیقی را در سطوح مختلف مدیریتی، عمومی و امنیتی جامعه به وجود آورده و همراه با صدمات و خسارت‌های جبران‌ناپذیری برای فرد و جامعه بوده است (۳۵). این رفتارهای خطرپذیر و مشکلات رفتاری نوجوانان و بالا بودن هزینه‌های زمانی و مالی اقدامات تغییر رفتار در سطح فردی و اجتماعی نوجوانان، آن را به یک بحران اجتماعی تبدیل کرده است و از جمله مهم‌ترین دلایل مرگ و میر نوجوانان نیز به شمار می‌آید (۳۶). همچنین، این نوع رفتارها در دوره نوجوانی، افراد را مستعد اختلالات روانی در بزرگسالی می‌کند (۲۴). علاوه بر این که رفتارهای خطرپذیر برای سلامتی نوجوانان تأثیر نامطلوبی می‌گذارد، باعث می‌شود که ارتکاب حداقل یک بار به این نوع از رفتارها در طول نوجوانی، احتمال بروز سایر مشکلات و ناسازگاری‌های بزرگسالی را پیش‌بینی کند (۲۸).

حفظ و ارتقای سلامت جامعه ایجاب می‌کند که توجه ویژه‌ای به رفتارهای خطرپذیر و عوامل مؤثر جهت پیشگیری صورت گیرد و این امر در مورد دانش‌آموزان که بخش عظیمی از جامعه را تشکیل می‌دهند و دارای خصوصیات فیزیولوژیکی و روان‌شناختی خاصی می‌باشند و آن‌ها را در برابر رفتارهای خطرپذیر آسیب‌پذیر می‌کند، از اهمیت بیشتری برخوردار است. به دلیل محدود بودن بررسی‌های انجام شده در این زمینه و همچنین، بالا بودن خطرپذیری در دانش‌آموزان که باعث تأثیر منفی در بعد تحصیلی و اجتماعی در بین دانش‌آموزان می‌شود و به منظور درک بهتر سازه خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی و چگونگی متعادل‌سازی این سازه، انجام پژوهش حاضر برای شناسایی عوامل پیش‌بینی‌کننده خطرپذیری ضروری به نظر می‌رسد. از آن‌جایی که تاکنون مطالعه‌ای که در آن به ترکیب مدل‌های رایج در زمینه خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی پرداخته باشد، صورت نگرفته است، نتایج تحقیق حاضر می‌تواند اطلاعات ارزشمندی را در اختیار پژوهشگران و اندیشمندان قرار دهد و پشتوانه پژوهشی درخور توجهی برای مدل‌های روان‌شناختی در زمینه چگونگی خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی فراهم آورد. بنابراین، مطالعه حاضر با هدف تدوین مدل علی خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی مبتنی بر شیوه‌های فرزندپروری، هیجان‌خواهی، سبک‌های مقابله با استرس با واسطه‌گری مهارت‌های تحصیلی در دانش‌آموزان دارای رفتارهای پرخطر انجام گرفت.

در شکل ۱ مدل مفهومی پیشنهادی تحقیق قبل از برازش ارایه شده است که روابط بین متغیرهای پیش‌بین (شیوه‌های فرزندپروری، هیجان‌خواهی، سبک‌های مقابله)، متغیر میانجی (مهارت‌های تحصیلی) و متغیر وابسته (خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی) را نشان می‌دهد.

روش‌ها

طرح این مطالعه به لحاظ هدف، بنیادی و به لحاظ جمع‌آوری داده‌های تدوین مدل، همبستگی از نوع مدل‌سازی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر پایه‌های اول و دوم دوره متوسطه دوم شهر کرج در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ بود. نمونه‌ها به روش تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای بود؛ به این صورت که ابتدا از چهار ناحیه آموزش و پرورش شهر کرج، یک ناحیه به صورت تصادفی انتخاب گردید. سپس ۸ مدرسه (۴ مدرسه پسرانه و ۴ مدرسه دخترانه) و از هر مدرسه دو کلاس (یک کلاس پایه اول و یک کلاس پایه دوم) انتخاب شد که در مجموع، تعداد نمونه در مرحله غربالگری، ۸۲۰ نفر بود که پس از مرحله غربالگری، مطابق با نظر Stevens (۳۷)، ۳۰۰ نفر از میان آن‌ها انتخاب شدند. او توصیه کرد که در پژوهش‌های علوم اجتماعی، برای برخورداری از یک معادله معتبر، برای هر متغیر پیش‌بین حدود ۱۵ تا ۲۰ آزمودنی استفاده گردد (۳۷). بنابراین، در مطالعه حاضر با در نظر گرفتن ۱۰ متغیر پیش‌بین (مؤلفه‌های ۳ متغیر پیش‌بین) و ۲ متغیر میانجی (۲ مؤلفه متغیر مهارت‌های ارتباطی بین‌فردی) که در مجموع، ۱۲ متغیر پیش‌بین است و برای هر متغیر پیش‌بین، ۲۰ نفر انتخاب شدند. بنابراین، ۳۰۰ نفر پس از مرحله غربالگری از میان دانش‌آموزان با رفتارهای خطرپذیر اجتماعی، تحصیلی و هیجانی به شیوه تصادفی انتخاب شدند. برای شناسایی و غربالگری دانش‌آموزان دارای رفتارهای خطرپذیر، از پرسش‌نامه خطرپذیری نوجوانان ایرانی زاده‌محمدی و همکاران (۳۸) استفاده گردید.

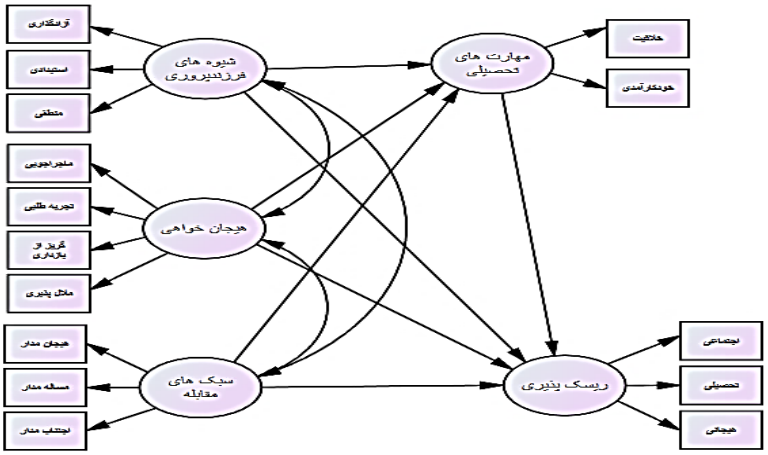

شکل ۱. مدل مفهومی پیشنهادی پژوهش

با توجه به این که تعداد سؤالات این پرسش‌نامه ۳۸ سؤال و دارای طیف لیکرت پنج درجه‌ای بود، حداقل و حداکثر نمره برای هر آزمودنی به ترتیب ۳۸ و ۱۹۰ به دست آمد. بنابراین، با بازه بین ۳۸ و ۱۹۰، میانگین یا نقطه برش، ۱۱۴ بود و دانش‌آموزانی که نمره آن‌ها در پرسش‌نامه رفتارهای پرخطر بالاتر از این مقدار گزارش گردید، به عنوان دانش‌آموزان دارای رفتارهای پرخطر شناسایی شدند. این دانش‌آموزان غربالگری شده، به سایر پرسش‌نامه‌های پژوهش پاسخ دادند. سپس داده‌ها و برازش مدل مذکور از طریق معادلات ساختاری در نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۴ (version 24, IBM Corporation, Armonk, NY) و AMOS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

برای سنجش رفتارهای پرخطر، از مقیاس خطرپذیری نوجوانان ایرانی زاده‌محمدی و همکاران استفاده شد. این مقیاس متشکل از ۳۸ گویه به منظور سنجش آسیب‌پذیری در مقابل رفتارهای پرخطر همچون رانندگی خطرناک (۶ سؤال)، خشونت (۵ سؤال)، سیگار کشیدن (۵ سؤال)، مصرف مواد مخدر (۸ سؤال)، مصرف الکل (۶ سؤال)، دوستی با جنس مخالف (۴ سؤال) و رفتار جنسی (۴ سؤال) و دارای طیف پنج درجه‌ای از نمره ۵ (کاملاً موافق) تا نمره ۱(کاملاً مخالف) می‌باشد (۳۸). صمیمی و همکاران در پژوهش خود میزان ضریب Cronbach's alpha را برای مقیاس کلی رفتارهای پرخطر، ۰/۹۳ محاسبه کردند (۳۹). در مطالعه حاضر، پایایی این پرسش‌نامه با استفاده از ضریب Cronbach's alpha، ۰/۷۱ به دست آمد.

برای سنجش خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی، از پرسش‌نامه Kilgus و همکاران استفاده گردید. مقیاس مذکور دارای ۱۹ سؤال و سه مؤلفه اجتماعی (۶ سؤال)، تربیتی (۶ سؤال) و هیجانی (۷ سؤال) است که در طیف لیکرت چهار درجه‌ای (هرگز = صفر، گاهی اوقات = ۱، اغلب = ۲، تقریباً همیشه = ۳) رتبه‌بندی می‌شود (۲۳). پاسخگویی به این پرسش‌نامه توسط معلم کلاس که شناخت بیشتری نسبت به دانش‌آموزان دارد، انجام می‌گیرد؛ به این صورت که معلم کلاس با توجه به شناختی که از دانش‌آموز خود به دست آورده است، سؤالات پرسش‌نامه را در مورد هر دانش‌آموز به صورت جداگانه پاسخ می‌دهد. مقیاس مذکور برای اولین بار در ایران و در تحقیق حاضر به اجرا درآمد، اما پیش‌تر در خارج از کشور و در مطالعه von der Embse و همکاران مورد استفاده قرار گرفته و اعتباریابی آن تأیید شده است (۱). جهت بررسی روایی پرسش‌نامه در تحقیق حاضر، از تحلیل عاملی به روش مؤلفه‌های اصلی و از چرخش واریماکس استفاده گردید. مقدار شاخص کفایت نمونه‌گیری، ۰/۸۰ و اندازه آزمون کرویت Bartlett، ۲۳۰۹/۶۱۹ و معنی‌دار بود که نشان دهنده کفایت نمونه‌گیری برای انجام تحلیل عاملی می‌باشد.

نتایج تحلیل عوامل به روش مؤلفه‌های اصلی با چرخش واریماکس با حذف سؤالات با بار عاملی کمتر از ۰/۳۰، مؤید وجود سه عامل مد نظر طراحان پرسش‌نامه بود که توانست ۵۲/۷۵ واریانس خطرپذیری را تبیین کند. Kilgus و همکاران پایایی پرسش‌نامه را با استفاده از ضریب Cronbach's alpha برای مؤلفه‌های اجتماعی، تربیتی و هیجانی به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۹۳ و ۰/۹۱ محاسبه کردند (۲۴). پایایی پرسش‌نامه مذکور در تحقیق حاضر بر اساس ضریب Cronbach's alpha محاسبه شد که مقادیر آن برای مؤلفه‌های اجتماعی، تربیتی و هیجانی به ترتیب ۰/۷۸، ۰/۸۰ و ۰/۷۳ به دست آمد.

برای سنجش شیوه‌های فرزندپروری، از پرسش‌نامه Bamrind استفاده شد. این پرسش‌نامه توسط مینایی و نیک‌زاد (۴۰) اعتباریابی شد و پس از تحلیل عاملی، پرسش‌های شماره ۲۸، ۱۴، ۱۳ و ۲۶ حذف گردید. شیوه‌های فرزندپروری والدین شامل سه سبک «سهل‌گیرانه، استبدادی و مقتدرانه» و هر سبک متشکل از ۱۰ سؤال می‌باشد که به صورت مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت (برای پاسخ‌های بسیار مخالفم: نمره ۱ و پاسخ‌های بسیار موافقم: نمره ۵) نمره‌گذاری می‌شود. نمره نهایی برای هر سبک از ۱۰ تا ۵۰ می‌باشد. سبکی که بیشترین نمره را دارد، نشان دهنده سبک بارز درک شده توسط آزمودنی از والدینش است. ضرایب پایایی این پرسش‌نامه در پژوهش گرجی و همکاران برای خرده مقیاس‌های مقتدرانه، مستبدانه و سهل‌گیرانه به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۸۳ و ۰/۷۸ به دست آمد (۴۱). در مطالعه حاضر، پایایی پرسش‌نامه بر اساس ضریب Cronbach's alpha محاسبه و مقادیر آن برای مؤلفه‌های مقتدرانه، مستبدانه و سهل‌گیرانه به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۸۵، ۰/۷۱ گزارش گردید.

پرسش‌نامه هیجان‌پذیری توسط Zuckerman و همکاران در ۴۰ سؤال دو گزینه‌ای صحیح و غلط و به عنوان مقیاس تفاوت‌های فردی برای سنجش سطح مطلوب تحریک و برانگیختگی طراحی شده است و دارای چهار خرده مقیاس تجربه‌طلبی، ماجراجویی، ملال‌پذیری و گریز از بازدارای می‌باشد. بیشترین نمره هر فرد در این مقیاس، ۴۰ است که هرچه نمره آزمودنی بالاتر باشد، هیجان‌خواهی نیز بالاتر می‌باشد (۴۲). آن‌ها ضریب Cronbach's alpha را برای مؤلفه‌های این پرسش‌نامه در دامنه‌ای از ۰/۸۳ تا ۰/۸۶ گزارش نمودند. در تحقیق حاضر نیز میزان ضریب Cronbach's alpha برای مؤلفه‌های ماجراجویی، تجربه‌طلبی، گریز از بازداری و ملال‌پذیری به ترتیب ۰/۶۹، ۰/۸۳، ۰/۷۵ و ۰/۸۱ به دست آمد.

به منظور سنجش سبک‌های مقابله با استرس، از پرسش‌نامه طراحی شده توسط Andler و Parker استفاده شد. برای سنجش این متغیر در پژوهش حاضر، از فرم کوتاه شده ۲۱ سؤالی پرسش‌نامه مقابله با موقعیت‌های استرس‌زا (Coping Inventory for Stressful Situations-21 یا CISS-۲۱) که توسط محمدخانی و باش‌قره ترجمه و هنجاریابی شده است (۴۳)، استفاده گردید. پرسش‌نامه مذکور برای ارزیابی سه راهبرد مقابله‌ای مسأله‌مدار، هیجان‌مدار و اجتناب‌مدار که هر کدام شامل ۷ عبارت می‌شود، طراحی شده است. CISS-۲۱ یک ابزار خودگزارشی است و آزمودنی‌ها باید در یک طیف لیکرت پنج درجه‌ای از هرگز تا بسیار زیاد مشخص کنند که تا چه حد از راهبردهای ارایه شده استفاده می‌کنند. ضرایب Cronbach's alpha این مقیاس در پژوهش شلانی و همکاران در زیرمقیاس‌های مسأله‌مدار، اجتنابی و هیجان‌مدار به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۷۹ و ۰/۸۵ به دست آمد (۳۴). مقادیر ضریب Cronbach's alpha در تحقیق حاضر برای خرده‌مقیاس‌های مسأله‌مدار، اجتنابی و هیجان‌مدار به ترتیب ۰/۷۳، ۰/۹۲ و ۰/۷۵ محاسبه گردید.

برای سنجش مهارت‌های تحصیلی، از پرسش‌نامه مهارت‌های تحصیلی Shabani و همکاران شامل ۱۴ مؤلفه مهارت‌های مطالعه فعال (۶ سؤال)، پردازش اطلاعات (۷ سؤال)، فعالیت یادگیری (۱۰ سؤال)، راهبردهای سازماندهی (۵ سؤال)، کنترل فعالیت یادگیری (۱۰ سؤال)، نظارت و ارزشیابی (۸ سؤال)، اضطراب (۳ سؤال)، مدیریت منابع (۹ سؤال)، تمرکز (۳ سؤال)، انتخاب ایده اصلی (۳ سؤال)، خلاقیت (۳ سؤال)، مهارت‌های اجتماعی بین‌فردی (۹ سؤال)، خودکارامدی (۸ سؤال) و انگیزه در یادگیری (۴ سؤال) استفاده گردید (۲۶). در پژوهش حاضر تنها از دو مؤلفه خلاقیت و خودکارامدی استفاده شد. نمره‌گذاری آزمون به صورت طیف لیکرت پنج درجه‌ای از کاملاً موافقم تا کاملاً

مخالفم می‌باشد. پایایی پرسش‌نامه توسط Shabani و همکاران محاسبه و مقادیر مؤلفه‌های آن در دامنه‌ای بین ۰/۳۵ تا ۰/۷۱ گزارش گردید (۲۶). به منظور بررسی پایایی مقیاس در مطالعه حاضر، ضریب Cronbach's alpha محاسبه گردید و مقدار آن برای دو مؤلفه مد نظر خلاقیت و خودکارامدی به ترتیب ۰/۹۴ و ۰/۷۲ به دست آمد و برای مهارت تحصیلی به صورت کلی، ۰/۶۸ محاسبه گردید.

یافته‌ها

قبل از ارزیابی الگوی پیشنهادی به روش معادلات ساختاری، مفروضه‌های استفاده از معادلات ساختاری مورد آزمون قرار گرفت. بدین منظور، درگام اول، نرمال بودن توزیع داده‌ها با استفاده از روش‌های تشخیص عددی بررسی شد. نتایج شاخص‌های چولگی و کشیدگی نشان از توزیع متقارن داده‌ها داشت (جدول ۱). در گام دوم، مفروضه خطی بودن رابطه بین متغیرهای پیش‌بین با متغیر وابسته با استفاده از نمودار پراکنش و ماتریس ضرایب همبستگی بین متغیرها مورد ارزیابی قرار گرفت که بررسی آن‌ها رابطه خطی بودن را نشان داد و حاکی از رعایت این پیش‌فرض بود (جدول ۲). در گام سوم، نتایج آزمون رابطه هم‌خطی، نشان دهنده عدم رابطه هم‌خطی بین متغیرهای مستقل پژوهش بود (جدول ۳). مقدار آماره تولرانس در ستون اول جدول ۳ بین صفر و ۱ قرار دارد. هرقدر مقدار تولرانس نزدیک به عدد ۱ باشد، نشان دهنده رابطه هم‌خطی پایین بین متغیرهای مستقل می‌باشد. ستون دوم، شاخص عامل تورم واریانس است. هرچه مقدار عامل تورم واریانس کمتر باشد، بیان‌کننده احتمال وجود رابطه هم‌خطی بین متغیرهای مستقل است. در گام چهارم، مقدار آزمون Durbin-Watson متغیرهای پژوهش حاضر، ۱/۷۱ محاسبه شد. برای رعایت این پیش‌فرض، باید مقدار به دست آمده در دامنه بین ۱/۵ تا ۲/۵ باشد که نتیجه به دست آمده حاکی از رعایت این پیش‌فرض بود. در گام نهایی آزمون مفروضه‌های معادلات ساختاری، بررسی داده‌های پرت با استفاده از فاصله ماهالانوبیس مورد بررسی قرار گرفت و با توجه به این که در پژوهش حاضر ۴ پیش‌بین (شیوه‌های فرزندپروری، هیجان‌خواهی، راهبرهای مقابله با استرس و مهارت‌های تحصیلی) وجود داشت، مقادیر بحرانی فاصله ماهالانوبایس باید دارای مقادیری کمتر از ۱۸/۴۷ باشد که با بررسی نمودار پراکنش و مقایسه مقادیر به دست آمده با مقدار بحرانی فاصله ماهالانوبایس، داده‌ها فاقد مقادیر پرت تشخیص داده شد.

جدول ۱ شاخص‌های توصیفی آزمودنی‌ها را برای کل نمونه‌ها نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، شاخص‌های کجی و کشیدگی نشان دهنده نرمال بودن توزیع داده‌ها می‌باشد.

برای فراهم آوردن شرایط علمی لازم برای تحلیل‌های بعدی، ابتدا ماتریس همبستگی مرتبه صفر بین متغیرهای مورد بررسی محاسبه گردید که این ضرایب در جدول ۲ ارایه شده است. بر این اساس، بین متغیرهای برون‌زا، واسطه‌ای و درون‌زا ارتباط وجود داشت که مجوز لازم برای انجام تحلیل‌های آماری بعدی از جمله تحلیل مسیر را می‌دهد.

پس از تأیید رعایت مفروضه‌های استفاده از معادلات ساختاری، این روش جهت ارزیابی الگوی علی پیشنهادی به کار گرفته شد. تمامی تحلیل‌ها در نرم‌افزارهای SPSS و AMOS تجزیه و تحلیل گردید و جهت تعیین کفایت برازندگی الگوی پیشنهادی با داده‌ها، ترکیبی از شاخص‌های برازندگی مورد استفاده قرار گرفت. ضرایب استاندارد مسیرهای مستقیم و غیر مستقیم الگو در جدول ۴ ارایه شده است.

جدول ۱. میانگین، دامنه نمرات، کجی و کشیدگی

متغیرها	میانگین ± انحراف معیار	حداقل	حداکثر	کجی	کشیدگی
آزادگذاری	۱۸/۶۰ ± ۶/۵۱	۱۰	۵۰	۰/۳۶	-۱/۰۲
استبدادی	۲۰/۵۰ ± ۵/۹۱	۱۰	۵۰	۰/۱۲	۰/۲۸
منطقی	۲۳/۰۰ ± ۹/۷۰	۱۰	۵۰	-۱/۵۶	۱/۱۱
شیوه‌های فرزندپروری (کلی)	۷۲/۳۰ ± ۱۸/۸	۳۰	۱۵۰	-۱/۰۰	۰/۳۰
ماجراجویی	۵/۵۸ ± ۱/۴۴	۰	۵۰	-۰/۱۴	-۰/۲۲
تجربه‌طلبی	۶/۳۶ ± ۱/۶۰	۰	۵۰	-۰/۲۹	-۰/۵۷
گریز از بازداری	۶/۰۱ ± ۱/۳۸	۰	۵۰	-۰/۱۷	۰/۷۷
ملال‌پذیری	۵/۶۶ ± ۱/۴۵	۰	۵۰	-۰/۱۱	-۱/۱۶
هیجان‌خواهی (کلی)	۷۴/۹۰ ± ۱۵/۴۲	۰	۲۰۰	-۰/۰۵	-۰/۵۲
هیجان‌مدار	۲۳/۶۰ ± ۴/۰۹	۷	۳۵	۰/۵۳	۰/۵۶
مسأله‌مدار	۱۴/۹۰ ± ۴/۴۰	۷	۳۵	-۰/۱۴	-۰/۸۳
اجتناب‌مدار	۱۴/۴۰ ± ۴/۶۰	۷	۳۵	۰/۴۴	-۰/۴۸
سبک مقابله با استرس (کلی)	۴۳/۱۰ ± ۱۱/۹	۲۱	۱۰۵	۰/۱۴	-۰/۳۲
مهارت‌های تحصیلی (کلی)	۲۵/۷۰ ± ۸/۶۶	۱۱	۵۵	۰/۱۳	-۰/۶۹
خطرپذیری (کلی)	۳۰/۳۰ ± ۸/۶۰	۰	۷۶	-۰/۹۲	۰/۳۶

جدول ۲. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱- آزادگذاری	۱														
۲- استبدادی	۰/۵۰**	۱													
۳- منطقی	۰/۵۵**	۰/٦٤**	۱												
٤- شیوه‌های فرزندپروری (کلی)	۰/۷۹**	۰/۸۲**	۰/۹۰**	۱											
٥- ماجراجویی	۰/۲۰**	۰/۰٦	۰/۰۲	۰/۰۹	۱										
٦- تجربه‌طلبی	۰/۱۰	-۰/۰۸	-۰/۰۹	-۰/۰۳	۰/۲۸**	۱									
۷- گریز از بازداری	۰/۰٦	-۰/۰۱	۰/۰۳	-۰/۰۳	۰/۳۰**	۰/٥۱**	۱								
۸- ملال‌پذیری	۰/۱۰	۰/۰۲	۰/۰۰۳	-۰/۰٤	۰/۳۱**	۰/٤۱**	۰/٥٥**	۱							
۹- هیجان‌خواهی(کلی)	۰/۱٦**	-۰/۰۰۷	-۰/۰۱	-۰/۰٤	۰/٦۳**	۰/۷٦**	۰/۷۹**	۰/۷٦**	۱						
۱۰- هیجان‌مدار	۰/۰۹	۰/۰۸	۰/۱٦*	۰/۱٤**	-۰/۰٦	۰/۰۸	۰/۰٥	-۰/۰۸	۰/۰۲	۱					
۱۱- مسأله‌مدار	۰/۰۳	۰/۰۹	۰/۱۲*	۰/۲۱**	-۰/۰۷	۰/۰۸	۰/۰۳	-۰/۰٤	۰/۰۰۲	۰/۷۱**	۱				
۱۲- اجتناب‌مدار	۰/۰۸	۰/۱۰	۰/۱۳*	۰/۱۳*	۰-/۰٦	۰/۰٥	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۸۰**	۰/٦٦**	۱			
۱۳- سبک مقابله با استرس (کلی)	۰/۰۷	۰/۱۰	۰/۱٥*	۰/۱۳*	-۰/۰۷	۰/۰۸	۰/۰٤	/۰۰٦	۰/۰۲	۰/۹۲**	۰/۸۷**	۰/۹۱**	۱		
۱٤- مهارت‌های تحصیلی (کلی)	۰/۱٥**	۰/۱۸**	۰/۱۹**	۰/۲۱**	۰/۱۳*	۰/۱۰	۰/۱٤*	۰/۰۱	۰/۱۳**	۰/۲۷**	۰/۲۹**	۰/۲٦**	۰/۲۸**	۱	
۱٥- خطرپذیری (کلی)	۰/۲۷**	۰/۲۷**	۰/۲۸**	۰/۳۲**	۰/۱۱	۰/۱٥*	۰/۱٤**	۰/۱۷**	۰/۱۹**	۰/۲٥**	۰/۲۸**	۰/۲٦**	۰/۲۹**	۰/۳۳**	۱

*P < ۰/۰۵، **P < ۰/۰۱

http://hsr.mui.ac.ir

جدول ۳. آزمون هم‌خطی متغیرهای پژوهش

متغیرها	آماره تولرانس	عامل تورم واریانس
شیوه‌های فرزندپروری	۰/۹٤	۱/۰٥
هیجان‌خواهی	۰/۹۸۱	۱/۱۰
سبک‌های مقابله با استرس	۰/۹۱۰	۱/۰۹
مهارت‌های تحصیلی	۰/۸۲۷	۱/۱٤

به منظور بررسی این نکته که مدل علی خطرپذیری اجتماعی- تحصیلی و هیجانی مبتنی بر شیوه‌های فرزندپروری، هیجان‌خواهی، سبک‌های مقابله با استرس با واسطه‌گری مهارت‌های تحصیلی در دانش‌آموزان دارای رفتارهای پرخطر با داده‌های به دست آمده برازش دارد، از شیوه آماری مدل‌یابی معادله ساختاری استفاده شد که نتایج این شیوه در ادامه آورده شده است. بر این اساس، اگر [χ^2/df (degree of freedom)] کوچک‌تر از ۳، شاخص‌های برازش تطبیقی (CFI یا Comparative fit index) و Tucker–Lewis index (TLI) بزرگ‌تر از ۰/۹۰، نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI یا Adjusted goodness of fi) و شاخص‌های نیکویی برازش (GFI یا Goodness of fit index) بزرگ‌تر از ۰/۹۰ و همچنین، شاخص ریشه میانگین مجذور خطای تقریب (Root mean square error of approximation یا RMSEA) کوچک‌تر از ۰/۰۵ باشد، نشان دهنده برازش مناسب و مطلوب است. شکل ۲ بارهای استاندارد شده این مدل را نشان می‌دهد.

با توجه به شاخص‌های گزارش شده در جدول ۵ و مقایسه آن با دامنه قابل قبول این مقادیر، می‌توان نتیجه گرفت که شاخص‌های برازندگی مدل به جزء سطح معنی‌داری χ^2 (۰/۰۰۱)، همگی در حد قابل قبول و پذیرش قرار دارند. از نظر متخصصان آمار دانشگاه ایالتی کالیفرنیای شمالی، قضاوت تنها بر مبنای مقدار χ^2 و سطح معنی‌داری آن، می‌تواند گمراه‌کننده باشد. بنابراین، پژوهشگر به توجه به شاخص‌های برازش دیگری برای تصمیم‌گیری نهایی نیاز دارد. شکل ۲ بارهای استاندارد شده این مدل را نشان می‌دهد.

در مدل پیشنهادی، تمام مسیرها به مهارت‌های تحصیلی به جزء مسیر هیجان‌خواهی، معنی‌دار است (شکل ۲).

بر اساس داده‌های جدول ۶، حد پایین و بالای مهارت‌های تحصیلی در رابطه بین شیوه‌های فرزندپروری و خطرپذیری به عنوان میانجی به ترتیب ۰/۰۲۰ و ۰/۱۹۰ و حد پایین و بالای مهارت‌های تحصیلی در رابطه بین هیجان‌خواهی و خطرپذیری به عنوان میانجی به ترتیب ۰/۰۰۲ و ۰/۱۵۰ و حد پایین و بالای مهارت‌های تحصیلی در رابطه بین سبک‌های مقابله با استرس و خطرپذیری به عنوان میانجی ۰/۰۴۰ و ۰/۲۱۰ به دست آمد. در پژوهش حاضر، سطح اطمینان برای این فاصله، ۹۵ و تعداد نمونه‌گیری مجدد Bootstrap، ۱۰۰۰ بود. با توجه به این که صفر بیرون از این فاصله اطمینان در متغیرهای شیوه‌های فرزندپروری با سطح معنی‌داری (P = ۰/۰۱۰)، هیجان‌خواهی با سطح معنی‌داری (P = ۰/۰۴۰) و سبک‌های مقابله با استرس با سطح معنی‌داری (P = ۰/۰۰۸) با خطرپذیری و میانجی‌گری مهارت‌های تحصیلی قرار می‌گیرد، این نتیجه بیان‌کننده آن است که مهارت‌های تحصیلی به عنوان میانجی به خوبی نقش خود را در همه این روابط ایفا کرده است.

جدول ۵. شاخص‌های برازندگی مدل پیشنهادی

شاخص	مقدار	دامنه قابل قبول
آزمون نیکویی برازش χ^2	۱٦/۳۷	P > ۰/۰٥
درجه آزادی	۱۰٥	
ارزش (p) Value	۰/۰۰۱	P > ۰/۰٥
نسبت χ^2 به درجات آزادی	۰/۹۷۸	< ۲
شاخص نیکویی برازش	۰/۹٦۳	> ۰/۹۰
شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته	۰/۹٤٤	> ۰/۹۰
شاخص استاندارد شده برازش	۰/۹٥٥	> ۰/۹۰
شاخص برازش غیر استاندارد یا TLI	۱/۰۰۱	> ۰/۹۰
شاخص برازش تطبیقی	۱/۰۰۰	> ۰/۹۰
ریشه میانگین مجذور خطای تقریب	۰/۰۰۱	> ۰/۰٥
احتمال نزدیکی برازندگی	۰/۹۹۹	> ۰/۰٥

TLI: Tucker–Lewis index

بحث

هدف از انجام مطالعه حاضر، امکان پیش‌بینی خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی دانش‌آموزان دارای رفتارهای پرخطر بر اساس شیوه‌های فرزندپروری، هیجان‌خواهی و سبک‌های مقابله با استرس با توجه به نقش واسطه‌گری مهارت‌های تحصیلی در روابط بین متغیرهای مذکور بود. بر اساس یافته‌ها، مدل پیشنهادی، یک مدل نظری قوی برای پیش‌بینی به کارگیری شیوه‌های فرزندپروری، هیجان‌خواهی، سبک‌های مقابله با استرس و خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی داشت.

جدول ۴. شاخص‌های اندازه‌گیری روابط مستقیم در مدل پیشنهادی

	فرضیه‌های اصلی	β	خطای استاندارد	آماره T	مقدار P
مسیرهای مستقیم	شیوه‌های فرزندپروری خطرپذیری	۰/۰۸۹	۰/۰۲۳	۳/۱۸	۰/۰۰۱
	هیجان‌خواهی خطرپذیری	۰/٤٦۲	۰/۱۸٦	۲/٤۸	۰/۰۱۳
	راهبردهای مقابله با استرس خطرپذیری	۰/۱۲۱	۰/۰٤٥	۲/۷۰	۰/۰۰۷
	شیوه‌های فرزندپروری مهارت‌های تحصیلی	۰/۰۷۸	۰/۰۲۸	۲/۷٥	۰/۰۰٦
	هیجان‌خواهی مهارت‌های تحصیلی	۰/٤۳٤	۰/۲۳۰	۱/۸۸	۰/۰٥۹
	راهبردهای مقابله با استرس مهارت‌های تحصیلی	۰/۲۱۸	۰/۰٥٦	۳/۹۲	۰/۰۰۱

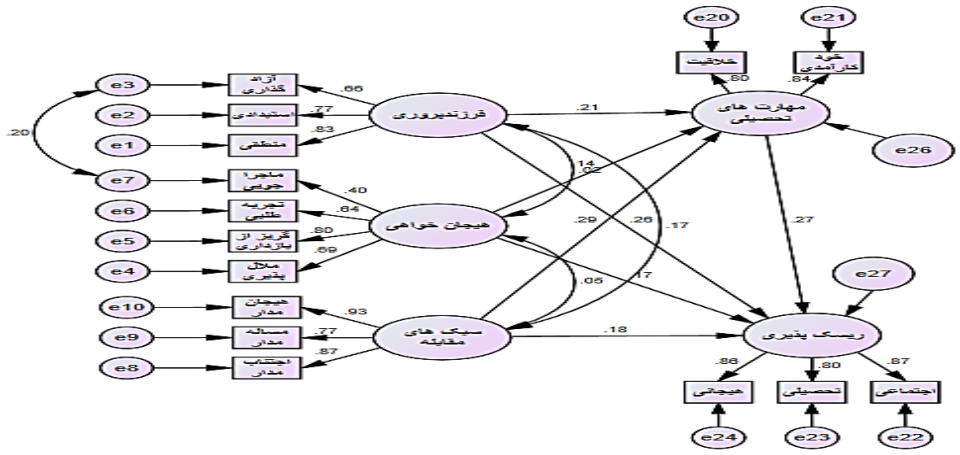

شکل ۲. ضرایب مسیر مدل پیشنهادی

شیوه‌های فرزندپروری، هیجان‌خواهی و سبک‌های مقابله با استرس هم به شکل مستقیم و هم به صورت غیر مستقیم و از طریق مهارت‌های تحصیلی، قادر به پیش‌بینی خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی می‌باشد. به عبارت دیگر، متغیر مهارت‌های تحصیلی توانسته است بین متغیرهای شیوه‌های فرزندپروری، هیجان‌خواهی و راهبردهای مقابله با استرس با خطرپذیری نقش میانجی ایفا نماید.

بر اساس یافته‌های حاصل از تحقیق حاضر، ارتباط معنی‌داری بین شیوه‌های فرزندپروری و رفتارهای خطرپذیر اجتماعی، تحصیلی و هیجانی وجود دارد؛ بدین معنی که شیوه‌های فرزندپروری، پیش‌بینی‌کننده قوی برای رفتارهای خطرپذیر دانش‌آموزان می‌باشد که با نتایج پژوهش‌های الهیاری و یاقوتی (۴۴)، شکری و همکاران (۱۱)، زارعی (۱۲)، مختارنیا و همکاران (۱۴)، Gao و همکاران (۴۵)، Etim و Egodi (۴۶) و Tomova و Pessoa (۴۷) همسو بود. پس از عوامل روان‌شناختی مؤثر در خطرپذیری، عوامل محیطی- اجتماعی نقش مهمی دارند. یکی از عوامل مهم زیست محیطی در بروز رفتارهای خطرپذیر، ارتباطات خانواده و شیوه‌های فرزندپروری خانواده است. نتایج نشان داده است که میزان درگیری و آگاهی والدین از فعالیت‌های فرزندانشان با رفتارهای پرمخاطره ارتباط دارد و این رابطه درباره پدر تا حدی بیشتر از مادر است. علاوه بر این، والدین نوجوانان دارای رفتارهای خطرپذیر، به طور مشخص در تدابیر تربیتی خود هماهنگی کمتری دارند و بیش از والدین دیگر از تنبیه‌های خشن استفاده می‌کنند و نظارت کمتری بر فعالیت‌های فرزند خود دارند (۴۱). محیط خانواده و برخورد والدین با نوجوانان، تأثیر بسزایی در تکوین شخصیت افراد و پیشگیری از رفتارهای پرخطر آنان دارد. شیوه فرزندپروری سهل‌گیرانه با افزایش رفتارهایی مانند مصرف الکل و به طور کلی، رفتارهای پرخطر همراه است. نوجوانانی که والدین خود را مقتدر می‌دانند، از سطوح بالاتر شایستگی روان‌شناختی برخوردار هستند و میزان کژکاری‌های روان‌شناختی و رفتارهای پرخطر نوجوانان آن‌ها کمتر از نوجوانانی است که والدین‌شان سهل‌گیر می‌باشند (۱۲). Jackson و همکاران کیفیت خوب فرزندپروری را با توسعه سطوح بالای عزت نفس، کنترل رفتاری و مقاومت در برابر فشار دوستان و در نهایت، کاهش رفتارهای پرخطر و خطرپذیر در ارتباط می‌دانند و بیان می‌کنند که نوجوانان در محیط‌های خانوادگی سهل‌گیر، در سازش با محیط دچار مشکل می‌شوند (۱۷).

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که رابطه هیجان‌خواهی به صورت کلی با خطرپذیری رابطه معنی‌داری دارد که این یافته با نتایج تحقیقات کشاورزی و همکاران (۴۸)، بتواز و ابوالقاسمی (۴۹) و Latorre Roman و همکاران (۵۰) همسو بود. از نظر Zuckerman و همکاران، افراد هیجان‌خواه، میل به پرداختن به فعالیت‌های بدنی دارند که در آن‌ها سرعت، خطر، تازگی و بر خلاف نیروی جاذبه بودن وجود دارد (مانند چتربازی، غواصی و سقوط آزاد) (۴۲). به نظر می‌رسد که بالا بودن در ماجراجویی، به خوبی افزایش رفتارهای خطرپذیر را تبیین می‌کند؛ چرا که چنین افرادی به دنبال تجربه ماجراهای لذت‌بخش و هیجان ناشی از آن هستند و این تمایل می‌تواند آن‌ها را در معرض خطرات زیادی قرار دهد (۵۱).

بر اساس نتایج پژوهش حاضر، سبک‌های مقابله با استرس، رابطه مثبت و معنی‌داری با رفتارهای خطرپذیر دارد. این یافته با نتایج مطالعات عینی و فیاض (۵۲) و Dixon و همکاران (۲۰) همسو بود.

جدول ۶. نتایج آزمون Bootstrap شیوه‌های فرزندپروری، هیجان‌خواهی و سبک‌های مقابله با استرس با خطرپذیری با میانجی‌گری مهارت‌های تحصیلی

مسیرهای غیر مستقیم			β	حد پایین	حد بالا	مقدار P
شیوه‌های فرزندپروری	مهارت‌های تحصیلی	خطرپذیری	۰/۰۹	۰/۰۲۰	۰/۱۹۰	۰/۰۱۰
هیجان‌خواهی	مهارت‌های تحصیلی	خطرپذیری	۰/۰۶	۰/۰۰۲	۰/۱۵۰	۰/۰۴۰
سبک‌های مقابله با استرس	مهارت‌های تحصیلی	خطرپذیری	۰/۱۱	۰/۰۴۰	۰/۲۱۰	۰/۰۰۲

در بخشی از این یافته مشخص شد که سبک مقابله‌ای مسأله‌مدار، رابطه مثبت و معنی‌داری با رفتارهای خطرپذیر دارد که این یافته با نتایج تحقیق عینی و فیاض (۵۲) مشابهت داشت و با یافته‌های پژوهش ناصری و همکاران (۵۱) ناهمسو بود. در تبیین یافته مطالعه حاضر، عینی و فیاض گزارش کردند که تعداد قابل توجهی از نوجوانان روزانه عوامل استرس‌زای زیادی را تجربه می‌کنند. در این راستا، مقابله با این عوامل استرس‌زا، به عنوان کوشش‌هایی به منظور افزایش تطابق فرد با محیط یا تلاش‌هایی برای جلوگیری از پیامدهای منفی شرایط فشارزا می‌باشد (۵۲). به کارگیری استراتژی مقابله مسأله‌مدار، ممکن است به صورت مانعی یا به عنوان عامل محافظتی در برابر اثرات بالقوه منفی محیطی و یا استرس‌های محیطی عمل کند. نوجوانی که از راهبرد مسأله‌مدار استفاده نمی‌کند، افزایش سطح استرس و اضطرابش اغلب به راهبرد مناسبی برای حل مشکل نمی‌رسد و خود را فرد بی‌کفایتی تلقی می‌کند و جهت دوری گزیدن از رنج ناشی از این مسأله، ممکن است به راهبردهای اجتنابی و هیجان‌مدار روی آورد. در چنین حالتی، فرد به جستجوی اعمال پاداشی، تخلیه هیجانی، انجام رفتارهای کاهش دهنده تنش مانند رفتارهای سوق دهنده به سوی خوردن غیر معمول، مصرف الکل، مواد مخدر یا آرام‌بخش‌ها روی می‌آورد که به صورت کوتاه‌مدت در کاهش تنش مؤثر می‌باشد و ممکن است این اثر کاهندگی، موجب تقویت بهره‌گیری بیشتر از این راهبرد شود و فرد را بیشتر به سمت رفتارهای خطرپذیر و پرخطر سوق دهد.

بخش دیگری از نتایج تحقیق حاضر نشان داد که متغیر میانجی مهارت‌های تحصیلی، رابطه مثبت و معنی‌داری با خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های Kilgus و همکاران (۲۴)، اصغری و همکاران (۲۷) و شکی (۲۸) همسو و با یافته‌های مطالعه خردمندورز (۵۳) ناهمسو بود. از میان مؤلفه‌های متعدد مهارت‌های تحصیلی، دو مؤلفه خودکارامدی و خلاقیت در تحقیق حاضر برای سنجش مهارت‌های تحصیلی دانش‌آموزان مورد استفاده قرار گرفت. در تبیین یافته‌های همسو (۵۵، ۵۴) با نتایج بررسی حاضر مبنی بر رابطه مثبت و معنی‌دار خودکارامدی، بتواز و ابوالقاسمی به این نتیجه دست یافتند که احساس خودکارامدی، ۳۵ درصد از واریانس مربوط به گرایش به رفتارهای خطرپذیر را تبیین می‌کند. این یافته به این معنی است که خودکارامدی فرد در رویارویی با موقعیت‌های تنش‌زا و مقابله با فشارهای اجتماعی به ویژه همسالان، در گرایش به رفتارهای خطرپذیر به عنوان عامل محرک تلقی می‌شود (۴۹). همچنین، این یافته با نظریه یادگیری اجتماعی- شناختی Bandura در خصوص مفهوم خودکارامدی (۲۷) همسو است. این نظریه بین دو نوع خودکارامدی تفاوت قایل می‌شود. خودکارامدی مصرف که به عقاید نوجوان درباره توانایی او در انجام رفتارهای پرخطر از جمله مصرف مواد و رفتارهای خطرپذیر اشاره دارد و خودکارامدی امتناع که منعکس‌کننده باور نوجوان به توانایی او در برابر فشار اجتماعی برای رفتار پرخطر است. مشاهده همسالانی که نحوه انجام رفتارهای پرخطر را به نوجوان یاد می‌دهند، مهارت‌های لازم در زمینه گرایش به رفتارهای خطرپذیر را در اختیار نوجوان قرار می‌دهند و در مقابل، مشاهده همسالانی که بر اساس خودکاامدی امتناع در برابر فشارهای اجتماعی و همسالان ایستادگی می‌کنند، مهارت‌های امتناع و خودکارامدی نوجوان را تقویت می‌کنند. خردمندورز در تحقیق خود بیان کردند که خودکارامدی ضعیف اجتماعی و تحصیلی، مهم‌ترین علت فشار روانی نوجوانان در مدرسه است (۵۳) که با نتایج پژوهش حاضر مغایرت داشت. در نتیجه، مدل بوم‌شناسی اجتماعی مدعی است که اگر نوجوان در مورد مهارت‌های تحصیلی و اجتماعی خود دچار تردید شود و مدرسه و محیط اجتماعی را محیط پرفشار و نامساعد درک کند، ممکن است به رفتارهای خطرپذیر روی آورد.

بخش آخر نتایج مطالعه حاضر حاکی از آن بود که خلاقیت، رابطه مثبت و معنی‌داری با خطرپذیری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی دانش‌آموزان دارد که با یافته‌های تحقیقات فقیه‌آرام (۵۶)، Ching و Chaun (۵۷) همسو بود. آن‌ها دریافتند که افراد خلاق تمایل بیشتری به خطرپذیری دارند. با توجه به نتایج پژوهش‌های پیشین و با توجه به این که افرادی که دارای قابلیت خطرپذیری هستند در مقایسه با سایرین، از سطح بالایی از خلاقیت برخوردارند، می‌توان گفت که این خلاقیت آن‌ها را به سمت رفتارهای با خطرپذیری بالا سوق می‌دهد.

نتیجه‌گیری

نتایج آزمون Bootstrap رابطه معنی‌داری و غیر معنی‌داری متغیر میانجی پژوهش حاضر را در مورد رابطه متغیرهای پیش‌بین و متغیر وابسته مورد بررسی قرار داد و گزارش کرد که متغیر میانجی مهارت‌های تحصیلی، توانسته است به خوبی نقش میانجی را میان متغیرهای پیش‌بین شیوه‌های فرزندپروری، هیجان‌خواهی و راهبردهای مقابله با استرس با متغیر وابسته مطالعه (خطرپذیری) ایفا نماید. بنابراین، با توجه به نتایج تحقیق حاضر و تبیین‌های تجربی و نظری رابطه متغیرهای پیش‌بین، وابسته و میانجی که مورد بررسی و تأیید قرار گرفت، می‌توان نتیجه گرفت که متغیر مهارت‌های تحصیلی توانسته است نقش میانجی را به خوبی ایفا نماید و مدل پیشنهادی هم بر اساس مبانی نظری و تجربی و هم بر اساس یافته‌های پژوهش، از برازش خوبی برخودار بوده است.

در مطالعه حاضر، برخی از محدودیت‌ها، تعمیم‌پذیری نتایج را محدود می‌کند. اول این که، تحقیق حاضر ماهیت مقطعی داشت. بنابراین، طرح‌های استنتاج‌های علی و معلولی بر اساس یافته‌های آن، برای محققان امکان‌پذیر نیست. بر این اساس، به محققان علاقمند به این قلمرو پژوهشی، پیشنهاد می‌شود با استفاده از طرح تحقیقاتی آینده‌نگر که در آن تمامی اندازه‌گیری‌های به عمل آمده از مفاهیم مختلف در فواصل زمانی متفاوت انجام می‌شود، روابط علی بین سازه‌های روان‌شناختی چندگانه را در الگوی ساختاری مفروض بیازمایند. همچنین، با هدف کسب اطلاع از تغییرپذیری یا عدم تغییرپذیری ویژگی‌های کارکردی مفاهیم منتخب و رد یا قبول مدل مفروض، جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از طرح تحقیق طولی پیشنهاد می‌شود. دوم این که، نتایج مطالعه حاضر مانند بسیاری از تحقیقات دیگر، به دلیل استفاده از ابزارهای خودگزارشی به جای مطالعه رفتار واقعی، ممکن است مشارکت‌کنندگان را به استفاده از شیوه‌های مبتنی بر کسب تأیید اجتماعی ترغیب نماید. به بیان دیگر، به منظور تأیید مقیاس‌های خودگزارشی، پیشنهاد می‌شود از مشاهده رفتاری و دیگر شاخص‌های بالینی استفاده گردد. سوم، با توجه به این که نمونه‌های مطالعه حاضر فقط از بین دانش‌آموزان ناحیه ۴ شهر کرج انتخاب شدند، تعمیم‌دهی ویژگی‌های کارکردی مفاهیم منتخب در مدل مفروض، نیازمند انتخاب گروه‌های نمونه دیگری است.

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر برگرفته از رساله مقطع دکتری تخصصی با شماره

LU-9511221024-21 و کـــد اخـــلاق IR.LUMS.REC.029-1400، مصوب دانشگاه علوم پزشکی لرستان می‌باشد که با رعایت کلیه اصول اخلاقی و حرفه‌ای انجام گردید. بدین وسیله از سازمان آموزش و پرورش کل اسـتان البـرز و ناحیه ۴ کرج، به جهت صدور مجوز برای اجرای این طرح در سطح مدارس ناحیه ۴ کرج، تشکر و قدردانی به عمل می‌آید. همچنـین، از همـه معلمـان و دانش‌آمـوزان عزیزی که در اجرای این مطالعه همکاری نمودند، سپاسگزاری می‌گردد.

References

1. von der Embse NP, Pendergast LL, Kilgus SP, Eklund KR. Evaluating the applied use of a mental health screener: Structural validity of the Social, Academic, and Emotional Behavior Risk Screener. Psychol Assess 2016; 28(10): 1265-75.
2. Kilgus SP, Bowman NA, Christ TJ, Taylor CN. Predicting academics via behavior within an elementary sample: an evaluation of the social, academic, and emotional behavior risk screener (SAEBRS). Psychol Schs 2017; 54(3): 246-60.
3. Kwon K, Kim E, Sheridan S. Behavioral competence and academic functioning among early elementary children with externalizing problems. School Psych Rev 2012; 41(2): 123-40.
4. Livazovic G. Role of family, peers and school in externalised adolescent risk behaviour. Croatian Review of Rehabilitation Research 2018; 53(Suppl): 186-203.
5. Blair S. Adolescent risk-taking behaviors and school performance: Distinguishing the experiences of boys and girls. International Journal of Criminology and Sociology 2017; 6: 146-58.
6. Fathi Y, Reza Zakeri Poor G. Identify the causes of adolescents' psychological tendency to high-risk behaviors and strategies to deal with it. Capital Police Scientific-Professional Quarterly 2014; 1393(20): 95-126. [In Persian].
7. Romer D. The Impulsive "Teen Brain" Isn't Based in Science [Online]. [cited 2017 Oct 31]; Available from: URL: https://www.smithsonianmag.com/science-nature/impulsive-teen-brain-not-based-science-180967027/
8. Ebrahim Babaei F, Habibi Asgarabad M, Nejati V, Ghodrati S, Keshavarz Gerami G. Prediction of risk behaviors in HIV-infected patients based on family functioning: The mediating roles of lifestyle and risky decision making. J Educ Community Health 2017; 4(2): 18-27. [In Persian].
9. Mehrabi HA, Mahmoodi F, Molavi H. Predicting the tendency to high risk behaviors based on religious beliefs, emotion seeking, environmental polution and media among female students. Knowledge and Research in Applied Psychology 2017; 17(2): 4-14. [In Persian].
10. Wolff JM. Adolescent decision making and risk behavior: a neurobiological approach. [PhD Thesis]. Lincoln, Nebraska: Department of Psychology, Faculty of the Graduate College, University of Nebraska; 2012.
11. Shokri N, Yusefi M, Safaye Rad I, Akbari T, Musavi SM, Nazari H. Correlation between risky behaviors in the pre-university adolescent students in Hamadan with Parents' child raising method. J Health Promot Manag 2015; 5(1): 73-82. [In Persian].
12. Zarei E. Relationship Between Parent child-rearing practices and high risk behavior on basis of Cloninger's Scale. J Shahid Sadoughi Univ Med Sci 2010; 18(3): 220-4. [In Persian].
13. Steinberg L. The family at adolescence: Transition and transformation. J Adolescent Health 2000; 27(3): 170-8.
14. Mokhtarnia I, Zadeh Mohammadi A, Habibi M. The relationship between parents' conflicts and tendency to risky behaviors: Mediating role of conflict intensity of parents and adolescents. Journal of Woman and Family Studies 2016; 4(2): 101-29. [In Persian].
15. Darling N, Steinberg L. Parenting style as context: An integrative model. Psychol Bull 1993; 113(3): 487-96.
16. Baumrind D. The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. J Early Adolesc 1991; 11(1): 56-95.
17. Jackson C, Henriksen L, Foshee VA. The Authoritative Parenting Index: Predicting health risk behaviors among children and adolescents. Health Educ Behav 1998; 25(3): 319-37.
18. Delalatgar Langroude K, Hosseinkhanzadeh AA, Taher M, Mojarrad A. the role of emotionality and self-control ability in explaining risk behaviors in students. J Child Ment Health 2018; 5(1): 25-35. [In Persian].
19. Ranjbar NF, Alilo MM, Asadi MS, Ghodraty Y, Najar MSM. Comparison of coping strategies, perfectionism and self-efficacy in individuals with substance use disorder and normal individuals. Research on Addiction 2013; 7(25): 39-56. [In Persian].
20. Dixon RW, Youssef GJ, Hasking P, Yucel M, Jackson AC, Dowling NA. The relationship between gambling attitudes, involvement, and problems in adolescence: Examining the moderating role of coping strategies and parenting styles. Addict Behav 2016; 58: 42-6.
21. Schwartz RG, Marton K. Articulatory and Phonological Disorders. In: Anderson NB, Shames GH, editor. Human

communication disorders: An Introduction. Boston, MA: Allyn & Bacon; 2011.
22. Beasley M, Thompson T, Davidson J. Resilience in responses to life stress: The effects of coping style and cognitive hardiness. Pers Individ Differ 2003; 34(1): 77-95.
23. Kilgus SP, Sims WA, von der Embse NP, Riley-Tillman TC. Confirmation of models for interpretation and use of the Social and Academic Behavior Risk Screener (SABRS). Sch Psychol Q 2015; 30(3): 335-52.
24. Kilgus SP, Bonifay WE, von der Embse NP, Allen AN, Eklund K. Evidence for the interpretation of Social, Academic, and Emotional Behavior Risk Screener (SAEBRS) scores: An argument-based approach to screener validation. J Sch Psychol 2018; 68: 129-41.
25. Biabangard I. Educational psychology. Tehran, Iran: Virayesh Publications; 2018; [In Persian].
26. Shabani S, Sharifi HP, Mirhashemi M, Ebrahimi Ghavam S. Defining prediction model of academic progress based on personality traits mediated by academic skills for students of medicine in Shahid Beheshti University of Medical Sciences. Psychometry 2018; 7(25): 7-22. [In Persian].
27. Asghari F, Sadeghi A, Ghasemi Jobaneh R, Dargahi S. role of parental monitoring and self-efficacy in affiliation with delinquents peers and high risk behaviors of high school students. Pazhouhesh Name Hoghough E Keyfari 2016; 6(2): 33-48. [In Persian].
28. Shakki MH. Investigation of creativity and risk-taking characteristics among the first year agriculture students (Case study: Islamic Azad University, Qaemshahr Branch). Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture 2015; 2(4): 52-46. [In Persian].
29. Moradi Pordanjani Ho, Jaafari P, Ghasemi Pirbaloti M, Sadeghi S, Heidari H. Studying the relationship between motivation achievement, locus of control and risk-taking with creativity. Innovation and Creativity in Human Science 2014; 3(4): 165-82. [In Persian].
30. Zhuang L, Williamson D, Carter M. Innovate or liquidate Are all organisations convinced? A two phased study into the innovation process. Manag Decis 1999; 37(1): 57-71.
31. Kiamarsi A, Abolghasemi A. The relationship of self-efficacy, sensation seeking and coping sterategies with aptitude of substance use in university students. Research on Addiction 2012; 5(20): 7-24. [In Persian].
32. Boroumand A, Asghari Moghaddam MA, Shaeeri MR, Mesgarian F. Chronic pain, pain self-efficacy and suicidal ideation: The moderating role of pain self-efficacy on relation between depression and suicidal ideation in chronic pain patients. J Fundam Ment Health 2012; 14(2): 152-63. [In Persian].
33. Sayarpour M, Hazavehei SMM, Ahmadpanah M, Moeini B, Moghimbeigi A. Assessing relationship between aggression and perceived self-efficacy in high school students of Hamadan City. Avicenna Journal of Nursing and Midwifery Care 2012; 19(2): 16-23. [In Persian].
34. Shalani B, Alimoradi F, Sadeghi S. The relationship between stress coping strategies and social skills with aggression in deaf female students. Pajouhan Scientific Journal 2018; 16(2): 11-8. [In Persian].
35. Hosseinchari M, Delavarpour MA. Do shy people lack communication skills? Developmental Psychology 2007; 3(10): 123-35. [In Persian].
36. Sarrami H, Ghorbani M, Minooei M. Survey of four decades of addiction prevalence researches in Iran. Research on Addiction 2013; 7(26): 29-52. [In Persian].
37. Stevens JP. Applied multivariate statistics for the social sciences. 5th ed. New York, NY: Taylor & Francis; 2012.
38. Zadeh Mohammadi A, Ahmadabadi Z, Heidari M. Construction and assessment of psychometric features of Iranian Adolescents Risk-Taking Scale. Iran J Psychiatry Clin Psychol 2011; 17(3): 218-25. [In Persian].
39. Samimi Z, Heyrati H, Ramesh S, Kord Tamini M. role of academic motivation in high-risk behavior of vulnerable students. Journal of Child Mental 2016; 3(3): 85-95. [In Persian].
40. Minaei A, Nikzad S. The Factor structure and validity of the Persian version of the Baumrind Parenting Style Inventory. Journal of Family Research 2017; 13 (49): 92-108. [In Persian].
41. Gorji R, Keshavarzi Arshadi F, Hatami M, Dehghan A, Vahabi R. A study of the relationship between parenting styles and risky behavior in deaf students. Except Educ 2015; 4(132): 5-12. [In Persin].
42. Zuckerman M, Eysenck S, Eysenck HJ. Sensation seeking in England and America: Cross-cultural, age, and sex comparisons. J Consult Clin Psychol 1978; 46(1): 139-49.
43. Mohammadkhani SH, Bashgharah R. Emotional intelligence and coping styles as predictors of general health. Research in Psychological Health 2008; 2(1): 37-47. [In Persian].
44. Allahyari M, Yaghouti R. Investigating the relationship between parents' educational methods and delinquency in adolescents of the Correctional Center. Proceedings of the 1st National Congress on New Research in Cognitive Psychology; 2017 May 9-10; Rasht, Iran. [In Persian].

45. Gao Y, Yu Y, Ng TK. A study on the moderating effect of family functioning on the relationship between deviant peer affiliation and delinquency among Chinese adolescents. Adv Appl Sociol 2013; 3(3): 178-85.
46. Etim ET, Egodi AU. Family socio-economic status and delinquency among senior secondary school students in Calabar South, Cross River State, Nigeria. Am Int J Contemp Res 2013; 3(4): 83-4.
47. Tomova L, Pessoa L. Information about peer choices shapes human risky decision-making. Sci Rep 2018; 8(1): 5129.
48. Keshavarzi A, Vaziri S, Lotfi Kashani F. The effectiveness of covert sensitization along with cognitive behavior therapy on the reduction of craving power and probable use of crack. Knowledge and Research in Applied Psychology 2015; 16(3): 25-33. [In Persian].
49. Betwaz P, AbulqasemiA. Predicting the Tendency to High Risk behaviors based on Emotion Seeking andSelf-Efficacy among Students. Journal of Lifestyle Research 2016; 2(2): 99-112. [In Persian].
50. Latorre Roman PA, Camara Perez JC, Pinillos, FG. Sensation seeking and habits of smoking, alcohol consumption and sport practice in Secondary School students. Salud Men 2014; 37(2): 145-52.
51. Naseri E, Khanjani Z, Bakhshipour A. Predicting high-risk behaviors based on emotional intelligence, sensation seeking, coping styles, and tolerance to ambiguity. Edu. Res 2018; 13(55): 111-32.
52. Eini Z, Fayyaz I. Investigating the relationship between dysfunctional beliefs and coping styles with the tendency to high-risk behaviors in high school adolescents aged 14 to 18 in Qom. Journal of Research in Educational Systems 2015; 10(32): 208-34. [In Persian].
53. Kheradmandvarz H. Predicting high-risk behaviors through self-efficacy and academic engagement of second year high school students in Yasouj [MSc Thesis]. Marvdasht, Iran: Islamic Azad University; 2016 [In Persian].
54. Warren JI, Stein JA, Grella CE. Role of social support and self-efficacy in treatment outcomes among clients with co-occurring disorders. Drug Alcohol Depend 2007; 89(2-3): 267-74.
55. Epstein JA, Griffin KW, Botvin GJ. A model of smoking among inner-city adolescents: the role of personal competence and perceived social benefits of smoking. Prev Med 2000; 31(2 Pt 1): 107-14.
56. Faghiharam B. Relationship of multiple intelligences with personality characteristics of entrepreneurship and creativity of master students of Islamic Azad University. Journal of Innovation and Creativity in Human Science 2018; 7(4): 179-96. [In Persian].
57. Ching YS, Chaun LW. The relationship among creative, critical thinking and thinking styles in taiwan high school students. J Instr Psychol 2004; 31(1): 33-45.